

İLKÖĞRETİM OKULLARI SOSYAL BİLGİLER DERSİNDEKİ TARİH KONULARINDA YARATICI DRAMA KULLANIMI

Aydın GÜVEN*

Özet

Çocuklarımızın, çağın sorunları ile başa çıkmalarını ve ülkemizin geleceği için dinamik bir güç olmalarını istiyorsak, onlara öğretim dönemleri içersinde yaratıcılıklarını geliştirecek faaliyetlere katılma konusunda uygun ortamlar hazırlamamız gerekmektedir. Yaratıcı drama etkinlikleri, öğrencilerde bu özelliklerin kazanımı için uygun bir yoldur. İlköğretim okulları sosyal bilgiler dersindeki tarih konularında, yaratıcı drama etkinliklerinden faydalanmak, öğrencilerde tarihsel anlama ve beceri yeteneklerini geliştirmesi bakımından önemlidir.

Anahtar Kelimeler: Yaratıcı Drama, Okul, Tarih

Abstract

If We want our children to overcome the problems of our age and become a potential power for our country's future, We need to provide them for an environment where they could improve their creative abilities helping participate in the activities during the teaching terms. Creative drama activity is one of the ways for the students to acquire these skills. Primary schools are ,therefore, important for the students to ameliorate their historical understanding and skills in creative drama activities in history courses of social sciences.

Key Words: Creative Drama, School, History.

* Arş. Gör. , K.K.E.F.Tarih Eğitimi Anabilim Dalı. aydinguven@yahoo.com

Giriş

Günümüz çocuklarından, yaşadıkları zamanın güçlükleri ile bireysel olarak başa çıkmalarını, hem de içinde buldukları toplumun dinamiklerini harekete geçirmeleri isteniyorsa, aldıkları eğitimin onlarda bu özellikleri oluşturacak bir nitelikte olması gerekmektedir. Bu amaca uygun olarak eğitimin çocuklarda; yaratıcılık, kendine güven, sorumluluk alma, bağımsız düşünme, sorun çözme potansiyellerini oluşturması ve geliştirmesi gerekmektedir.(Önder,2003,27) Eğer bireylerde herhangi bir özelliğin oluşmasını ve gelişmesini istiyorsak, onlara bu değerleri bilgi boyutuyla sırf ezbere dayanan bir eğitim anlayışıyla vermemiz pek mümkün görünmemektedir. Bireylerdeki bu gibi özelliklerin oluşması için, onlara aldıkları eğitim içersinde buna yönelik uygun ortamlar oluşturarak yardım edebiliriz. Öğrenciler bu uygun ortamlarda karşılaştıkları deneyimlerle, bu özellikleri benimseyebilir ve geliştirebilirler. Eğitimde drama etkinliklerin kullanılması, bu ortamların oluşturulması açısından önemlidir.

Drama sözcüğünün anlamı ve kökeni hakkında San şunları söylemektedir.(San,1991,573):

“Kavramın tan bir Türkçe karşılığı bulunmamaktadır. Sözcük olarak Yunanca ‘dran’dan türetilmiştir. Dran, yapmak, etmek, eylemek anlamını taşımaktadır. Drama ise, eylem anlamını taşıyan, gene Yunanca dromenon’un, seyirlik olarak benzetmecisi biçimindeki kullanımudur. Türkçede kullanılan ‘dram’ kavramı ise, Fransızcadaki sonu e ile biten ‘drame’ sözcüğünden gelmektedir; o dilde burjuva tiyatrosu anlamına geldiği halde Türkçede ve özellikle halk dilinde acıklı oyun anlamında kullanılagelmiştir. Dram, insanın insanla giriştiği her tür dolaysız, doğrudan ilişki, etki tepki alışverişi, arada oluşan en az düzeyde bir etkileşim bile bir dramatik an ya da dramatik bir durumdur”.

Dram tekniği kendi içersinde 2’ye ayrılır. Formal ve informal drama. Formal dramada, belli bir metne bağlı olarak işlenir ve sınıf bundan haberdardır. Roller önceden öğretmenler tarafından ezberlenilmek suretiyle gerçekleştirilir. İnfomal dramada ise; herhangi bir hazırlık yapılmaz ve

öğrenciler karakterleri ve rolleri kendileri oynar. Böylelikle kendi düşüncelerini ifade etme şansı bulmaktadırlar.(Demircioğlu,2002,152)

Yaratıcı drama ise; kuramsal ve uygulamalı çalışmalarıyla sürdürülen bir grup etkinliği, bireysel ve grupla geçirilegelen yaşantıların oluşturulduğu bir süreçler bütünü, kurallar içindeki sonsuz özgürlüklerle yeni yaşantılar oluşturma, dramatik öğelerin işe koşulmasıyla gerçekleştirilen eylem ve çatışmalar üzerinde kurgulanan rol oynamalardır.(Üstündağ,2002,95) Nerede kullanılırsa kullanılsın bir öğrenme yöntemi, kendini ifade etmede bir araç ya da bir sanat biçimidir.(Yeğen,ilköğretim-online.org.tr)

Yaratıcı drama kavramı daha çok ABD’de kullanılmıştır. İngiltere’de ‘eğitimde drama’, Federal Almanya’da ise ‘okul oyunu’ ya da ‘oyun ve etkileşim’ şeklinde kullanılmıştır.(San,1991,574)

Eğitimde yaparak-yaşayarak öğrenmenin ne denli etkin olduğu düşünüldüğü zaman, yaratıcı drama eğitimin ilk başlangıcından itibaren, farklı eğitim kurumlarında uygulanması etkili ve verimli olacaktır.(Şentürk,1996,25)

Yaratıcı drama tekniklerinden faydalanılmasının özellikle de örgün eğitim kurumlarında, birçok yararı vardır.Yaratıcı drama etkinliklerinde öğrenciler; bağımsız düşünebilmeyi ve karar almayı, katılımcı olunmayı, demokratikleşmeyi, duygularını ifade etmeyi, diğer insanlarla iletişimde bulma konusunda öğrencilere faydalar sağlar ve çalışmalar esnasında yaşanan deneyimler çocuklarda hayal dünyalarının gelişmesini sağlamakta(San, 1991,580-Kara, 2000,6,Genç,2003,196) ve bireyin tüm yönleriyle gelişmesine katkıda bulunmaktadır.(Kaf,2000,174)

Yaratıcı dramanın tiyatro ile yakın ilişkisi bulunmaktadır. Tiyatro formlarından faydalanılmasına rağmen, amaç bir oyunculuk örneği sergilemek değildir.Yaratıcı dramanın bir yazılı metni yoktur. (Tuluk,<http://www.elyadal.org/pivolka/15/drama.htm>) Yaratıcı drama eğitim ortamı içerisinde gerçekleştirilen bir oyun değildir sadece. Hayatın bizzat kendisinin eğitici bir amaçla sahne tekniklerini kullanarak ortaya

konulmasıdır.(Kara, 2000,6) Yaratıcı drama ile oyun birbiriyle ilişkilidir. İkisinde de ‘-miş gibi yapmak ‘ boyutu ortak noktadır.Yaratıcı drama da izleyici yoktur, metne göre oynama yoktur ve en önemlisi izleyicisi yoktur ve herkes oyuncudur.Doğaçlaması yapılan her konu her seferinde farklı bir şekilde canlandırılır. (San,2002 Akt.Özsoy, 2003, 24)

Yaratıcı drama; doğaçlama, rol oynama, rol kartları, pandomim, öğretmen rol alması, tüm grupla drama, küçük grup doğaçlaması, tablo oluşturma, rol içinde yazma, mektuplar, yarım kalmış materyaller, telefon görüşmeleri, sıcak sandalye, donuk imgeler, toplantı düzenleme, özel mülkiyet, bilinç koridoru, gerçek an, görüşmeler ve sorgular, dedikodu halkası, geri dönüş, forum tiyatrosu, aradaki boşluk gibi teknikleri içerir.(Akar,2000,Okvuran, 2000 Akt.Özsoy,2003, 24)

Okullarda gerçekleştirilen bu etkinliklerde, drama yönlendiricisinin önemli bir yeri vardır.Yönlendiricinin, tiyatro tekniklerini iyi bilen, bu teknikleri zamanında kullanabilen, yaratıcı bir kişiliği olan, zamanında akışa müdahale edebilen ve bu suretle yeni durumlara yol açabilen niteliklere sahip olması gerekmektedir.(San, 1991, 580) Bu uygulamanın bizzat içerisinde öğretmen bulunmaktadır.Öğretmen uygulamanın içersindedir ve etkinliklerde çoğu zaman yönlendirici pozisyonundadır.Öğretmen etkinliklerde, öğrencilerin oyun arkadaşıdır. Yöneticinin bu etkinliklerde istenilen nitelikleri göstermesi için daha önceden bu çalışmalar içerisinde bulunarak bu nitelikleri kazanması gerekmektedir.(Şentürk,1996,24) Okullarda uygulanacak olan yaratıcı drama etkinliklerinde uygun ortamların sağlanması gerekmektedir. Uygun ortamlarda bu etkinlikleri gerçekleştirenler daha aktif, daha rahat ve bağımsız bir şekilde rollerini gerçekleştireceklerdir.

Yaratıcı drama etkinliğinin gerçekleşmesi için, grup üyelerinin varlığı ve bunların kendi aralarında drama etkinliğine tam olarak başlamadan önce, çeşitli yöntemlerle malzemeler kullanılarak birbirlerini tanıması ve etkileşim kurmaları gerekmektedir. Bu aşamadan sonra kendi aralarında grup üyelerinin hepsini ilgilendiren bir konu veya bir kavram tespit edilir.

Kavram veya konu hakkında oynanacak oyun tespit edilir ve oyuna geçilir. Bu oyunda daha önceden herhangi bir rol dağıtımı yoktur ve roller kendiliğinden gelişir. Rollerin kendiliğinden gelişmesinden sonra, gösterim aşamasına gidilir ve bu aşamadan sonra oynanan oyun, roller, konular ve yaşantılar hakkında tartışmalar açılır ve bunlar irdelenir.(San,1991,581-582)

Sosyal Bilgiler Dersindeki Tarih Konularında Yaratıcı Drama Kullanımı:

Sosyal bilgiler dersi içerisindeki tarih konularının anlatımı sırasında ders öğretmenleri, yaratıcı drama tekniklerin faydalanmaları konuların öğrenciler açısından daha iyi anlaşılmasını sağlayabilir.Öncelikle, konuların geçmişte olan olaylar, durumlar olduğunu düşünürsek, bunlarla ilgili canlandırmalar, öğrencilerin geçmişi daha iyi anlamalarına yardım edebilir ve o dönemde yaşayan insanların durumları, yaptıkları daha iyi anlaşılabilir.(Üstündağ, 2002,104) Bu etkinliklerde öğrencilerin, belli bir olayı veya durumu yeniden canlandırma fırsatı sağlayarak, tarihsel olayları ve sorunları anlayıp yorumlamasını, belli bir zaman döneminde yaşamış, yaşam şartlarının zor olduğu, sade bir vatandaşın günlük hayatını anlaması amaçlanmaktadır.(Stradling,2003,107) Öğrencilerle birlikte, zamanımızdan önce yaşamış insanları canlandırarak konuşurma, belgesel filmlerdeki ses ve görüntüleri inceleme, farklı kaynaklardan konularla ilgili anıları okuma, yaratıcı drama tekniklerindedir.(Üstündağ,2002,104) Tarih konularında yaratıcı drama etkinliklerinin kullanması, öğrencilere:

- 1-Ortak bir amaç için diğer öğrencilerle işbirliği yaparak çalışmayı ve aktif bir katılım içersine girmeyi
- 2-Farklı fikirlere ve görüşlere hoşgörülle yaklaşma gibi bir deneyim yaşamayı
- 3-İletişim becerilerini kullanmayı ve daha da geliştirmeyi
- 4-Sorgulama ve sorun çözme becerilerini geliştirmeyi
- 5-Ders kitaplarından, diğer birincil ve ikincil kaynaklardan daha önce edindikleri bilgileri, bir olayı ya da durumu yaratıcı bir yaklaşımla

yeniden kurgulamada kullanabileceklerini göstermeyi (Stradling,2003,110) sağlar

Öğrencilerde tarih anlayışını ve becerilerini geliştirmesi açısından da; belli bir olayı, anı, konuyu yaşayan insanlarla duygudaşlık kurmayı, görünüşte açık olan bir durumun, bazı insanlar için farklı anlamlar taşıdığını, tarihteki önemli kararların alınmasında kişilerin bu kararları vermesine neden olan etkenleri anlamak bakımından faydalar sağlamaktadır.(Stradling,2003,108)

Öğrencilere, sosyal bilgiler dersindeki tarih konularını işlerken onlardan, dönemlerinden önce yaşamış olan kişilerin yapmış oldukları faaliyetleri, almış oldukları kararları anlamaları ve bunların nedenlerini, kendilerini o kişilerin yerine koyarak, bulmalarını istememiz, empati yapmalarını beklemek demektir Bunun bazı sakıncaları mevcuttur. Zira öğrenciler, özellikle açık uçlu olan ve doğaçlama yapmasına olanak sağlayan durumlarda, geçmişte insanların durumlar karşısında şimdiki insanlar gibi tepki vereceklerini zannederek, geçmişe bugünün bakma eğilime girebiliyorlar.(Stradling,2003,111) Böyle durumlarda, öğrencilere konular hakkında arka plan çalışması yaptırılması ve bilgilendirmeye mümkün mertebede azaltılabilir.Yaratıcı drama etkinliklerine katılanların, her durumda aynı etkinliği gerçekleştiremeyebilirler.Tarih konularının işlenişi sırasında, bir drama etkinliğinde başarı gösteren bir öğrenci, diğer bir etkinlikte göstermeyebilir.Bunun için her drama etkinliğinde iyi bir önhazırlık ile öğrencilerin bilgilendirilmesi gerekmektedir.

Sosyal Bilgiler dersi içerisindeki tarih konularında, gerçekleştirebilecek yaratıcı drama etkinlikleri, öğrencilerin sınıf düzeylerine ve programlara göre değişiklik göstermektedir.Tarih konuları ile ilgili sınıf ve konu özelliğine göre yapılacak etkinliklerle ilgili çalışmalar mevcuttur.(Fulford ve arkadaş. çev. ve yay.haz.Leyla Küçükahmet ve arkadaş.,2001)

Sonuç

Yaratıcı drama etkinliklerinin, sosyal bilgiler dersindeki tarih konularında kullanımı, öğrencilerin geçmişte yaşamış olan bireylerin durumlarını, yaşam özelliklerine, yönetimde bulunanların almış oldukları kararları hangi koşullar altında aldıklarını anlamalarını sağlaması bakımından önemlidir.

Eğitim yönünden öğrencilerin, kendisini özgür bir şekilde ifade etmeyi, başkaları ile iletişim kurmayı, sosyalleşmesi, hayal dünyalarını zenginleştirmesi bakımından önemlidir.

Yaratıcı drama etkinliklerinin istenilen sonucu vermesi için, etkinlikler konusunda yeterli bilgi sahibi olanlar tarafından yönlendirilmesi ve uygun ortamların sağlanması gerekmektedir.

KAYNAKÇA

Demircioğlu İsmail Hakkı (2002), 'Öğretim Stratejileri', Hayat Bilgisi ve Sosyal Bilgiler Öğretimi (edit.Cemil Öztürk-Dursun Dilek), Pagem yay., Ankara, 137-226

Fulford Jane-Mutchings Merryn-Roos Alistair-Schmitz (2001), İlköğretimde Drama (çev.ve yay.haz.Leyla Küçükahmet-Hande Borçbakan-S.Sadi Karamanoğlu), Nobel yay., Ankara

Genç H. Nalan (2003), 'Eğitimde Yaratıcı Dramanın Alınlanması', Hacettepe Üniv. Eğitim Fak. Der., sayı 26, Ankara,196-205

Kaf Özlem (2000), 'Hayat Bilgisi Dersinde Bazı Sosyal Becerilerin Kazandırılmasında Yaratıcı Drama Yönteminin Etkisi', Çukurova Üniv.Sosyal Bil.Ens.Der., cilt 6, sayı6, Adana, 173-184

Kara Ömer Tuğrul (2000), Türkçe Öğretiminde Yaratıcı Drama,Basılmamış Yüksek Lisans Tezi, Atatürk Üniv.Sosyal Bil.Ens., Erzurum

Özsoy Nesrin (2003), 'Yaratıcı Dramanın Matematik Öğretiminde Bir Yöntem Olarak Kullanılması', Çağdaş Eğitim, yıl 28, sayı 300, Ankara, 23-26

San İnci (1991), 'Eğitimde Yaratıcı Drama', Ankara Üniv.Eğitim Bilimleri Fak. Der., cilt 23, sayı 2, 573-582

Stradling Robert (2003), 20.Yüzyıl Avrupa Tarihi Nasıl Öğretilmeli (çev.Ayfer Ünal), Tarih Vakfı yay., İstanbul

Şentürk Nezihi (1996), 'Eğitimde Yaratıcı Drama', Çağdaş Eğitim, yıl 21, sayı 223, Ankara

Tuluk Nilgün, 'YaratıcıDrama', (www.elyadal.org/pivalko/15/drama.htm), 11.04.2005

Üstündağ Tülay (2002), Yaratıcılığa Yolculuk, Pagem yay., Ankara

Yeğen Gülşen, Yaratıcı Drama, www.ilkogretim-online.org.tr, 11.04.2005